

BRATISLAVSKÁ

javu

Drážďanská
filharmónia

DIRIGENT

PROF. HEINZ BONGARTZ

národný umelec,
laureát „Strieborného radu za zásluhy o vlast“

Bratislava 9. a 10. júna 1959

PROGRAM

Wolfgang Amadeus Mozart:

SYMFÓNIA C-dur „LINECKÁ“

(Köchel 425)

Allegro spiritoso

Poco adagio

Menuet

Presto

Max Reger:

VARIÁCIE

NA TÉMU W. A. MOZARTA

op. 132

Téma — L'istesso tempo — Poco agitato

Con moto — Vivace — Quasi presto

Sostenuto — Andante grazioso — Molto sostenuto

Fuga (Allegretto grazioso)

Richard Strauss:

ALPSKÁ SYMFÓNIA

Budúceho roku oslávi Drážďanská filharmónia svoje 90-ročné jubileum. Vznikla r. 1870 ako „Drážďanský živnostenský orchester“.

Dnešné meno „Drážďanská filharmónia“ má od r. 1924. Hneď niekoľko mesiacov po založení v lete r. 1871 začali sa koncertné zájazdy. Orchester koncertoval najprv v Rusku a potom v Poľsku, Holandsku, Dánsku, Nórsku, Belgicku a Taliansku. Aj po druhej svetovej vojne pokračovali zájazdy: do Rumunska a Francúzska (r. 1954), do Talianska (r. 1956), do Poľska ako aj do Španielska, Francúzska a Švajčiarska (r. 1957). K tomu sa pripojuje 10 veľkých zájazdov po západnom Nemecku. V tomto roku v októbri uskutoční zájazd do Čínskej ľudovej republiky.

Drážďanská filharmónia patrí dnes k špičkovým orchestrom Európy. Zato ďakuje hlavne neúnavnej a významnej výchovnej práci svojho dlhoročného umeleckého vedúceho prof. Heinza Bongartza. O vysokej umeleckej úrovni orchestra hovoria s nadšením všetci dirigenti a sólisti, ktorí v posledných rokoch spoluúčinkovali ako hostia z celého sveta, či už z ľudovodemokratických štátov z Bulharska, Československa, Poľska, Rumunska, Maďarska alebo z Belgicka, Dánska, Anglicka, Fínska, Francúzska, Japonska, Juhoslávie, Švédska a Spojených štátov severoamerických. Všetci jednoznačne hovoria o zvučnosti a ľahkosti súboru a o umeleckej úrovni členov orchestra.

Záujem o koncerty Drážďanskej filharmónie je obrovský. Za posledných 5 rokov stúpol počet jej abonentných návštevníkov z 2117 na 4032.

R. 1958 bol kolektív vyznamenaný „Strieborným radom za zásluhy o vlasť“ a umelecký vedúci prof. Heinz Bongartz je nositeľom Národnej ceny a bol tiež vyznamenaný „Strieborným radom za zásluhy o vlasť“.

Mozartova Linecká symfónia je poslednou prácou jeho stredného tvorčieho obdobia tohto druhu. Je to pôvabné, idylické dielo, napísané s voľnou fantáziou a veľmi rýchlo. Má charakter rozkošnej improvizácie. Mozart na ceste zo Salzburgu do Viedne zastavil sa u svojho priaznivca grófa Thuna v Linci. 4. nov. 1783 usporiadal v miestnom divadle akadémiu a pretože nemal so sebou žiadnu svoju skladbu, pustil sa v posledných dňoch októbra do práce na novej symfónii. Deň pred akadémiou mal partitúru hotovú a na akadémii odznela premiéra skladby.

Symfónia začína adagiovou introdukciou, komponovanou na spôsob Haydnových symfonických úvodov. Spočiatku akoby patetická hudba čoskoro prechádza do kludného a jasného výrazu, ktorý

vládne v celom *Allegre spiritose*. Vo výstavbe prvej časti významnú funkciu má prvá myšlienka, kým druhá, ktorá má epizodný charakter, rozvinie sa do výraznejšej melodickéj línie iba v priebehu jej ďalších opakovaní. Rozvedenie je veľmi stručné a repríza končí zvukove hutnou codou. Druhá časť *Poco adagio* blíži sa tiež svojim výrazom haydnovským pomalým vetám. Je skomponovaná v sonátovej forme, hoci jej dve myšlienky nie sú príliš kontrastne odlišné. Kludný a meditatívny tón zachováva sa i v rozvedení. Osobitou ľahkosťou a eleganciou vyniká *Menuet*. Dielo zakončuje temperamentné finale.

K skladateľom novšej doby neskorého romantizmu patrí *Max Reger* (1873 – 1916). Hlboko sa ponoril do štúdia Bachovho diela a kontrapunktické majstrovstvo bolo mu východiskom k jeho kompozičným výbojom. Jeho harmonická reč je neobyčajne zaujímavá. Častými moduláciami a tóninovými skokmi oslabuje tonalitu do veľkej miery, nikdy ju však neopúšťa a polyfonickým vedením hlasov dosahuje stmelenie úsekov harmonicky uvoľnených. Max Reger pôsobil ako profesor konzervatória vo Wiesbadene a neskôr v Mníchove. Bol vyhľadávaným pedagógom v odbore kontrapunktu. Z mnohých diel, ktoré napísal, jedinečné sú variácie na témy Hillera, Mozarta, Beethovena, Koncert pre klavír, pre husle, mnohé komorné a organové skladby.

Variácie na tému W. A. Mozarta op. 132 komponoval Reger v roku 1918. Za tému k variáciám zvolil si krásnu a známu myšlienku z Mozartovej sonáty pre klavír A-dur. Na túto tému vytvoril osem variácií a fúgu. Skvelá variačná technika plne uplatnená v tomto diele, stavia tému do ôsmich charakterovo odlišných dielov, v ktorých zásluhou výrazných zásahov prechádza rôznymi, opäť nové a nové prvky prinášajúcimi metamorfózami. Vo variačnej technike uplatňuje Reger jednak spôsob bohatej figuratívnej výzdoby tém a jednak pozmeňuje samotnú štruktúru myšlienky (napr. jej inverzia v *Poco agitato* a pod.). Osobitnú zmienku zasluhuje si farbistá inštrumentácia tohto diela. Po VIII. variácii (*Molto sostenuto*) nastupuje záverečná fúga, reprezentujúca skvelú ukážku kontrapunktického majstrovstva skladateľa. Rôzne kontrapunktické postupy stupňujú výraz do mohutného vrcholu skladby, kde Mozartova téma zaznie v plnom lesku a mohutnosti vo veľkej augmentácii ako oslava geniality tohto majstra.

Prvé predvedenie variácií na Mozartovu tému bolo 5. II. 1915.

Na diele *Richarda Straussa* azda najviac sa odzrkadľuje prelomový charakter doby, v ktorej vznikali posledné veľké diela novoromantického obdobia a kedy sa už začínali objavovať hlboké rozpory tejto veľkej epochy vo vývoji hudby, prinášajúce i podstatné zásahy do tradičnej kompozičnej techniky. U Straussa prejavuje sa už inklinácia k novým myšlienkovým prúdom v európskej kultúre, ale neprináša podstatnejšie narušenie skladobnej koncepcie tej doby. Skôr možno povedať, že v rámci osvedčených kompozičných postupov, vyostrením už nastolených protikladov splňuje požiadavky zvýšenej expresívnosti. Jeho novátorstvo spočíva v novom roztriedení už existujúceho materiálu. Tieto snahy Richarda Straussa opierajú sa medzi ným o perfektnú zvukovú predstavivosť a veľkú fantáziu a vynaliezavosť v inštrumentácii. Reprezentujú ich najlepšie jeho operné diela a symfonické básne.

Alpská symfónia, ktorú komponoval dlhší čas v prestávkach popri opernej tvorbe, má pastorálny, impresionistický charakter. Predstavuje súhrn zážitkov z malebného prostredia Álp v okolí Garmischu, kde mal skladateľ svoje letné sídlo. Obdobie v ktorom vznikala, vyznačuje sa veľkou štýlovou rozmanitosťou skladateľa. Veď súčasne pracoval na dielach veľmi charakterovo odlišných. Symfóniu inštrumentoval v tvorčej prestávke medzi II. a III. dejstvom „Ženy bez tieňa“, v zime r. 1914. Medzi *Domesticou* a *Alpskou symfóniou* uplynulo takmer 10 rokov a táto dlhá prestávka vzbudila domnienku, že skladateľ zanechal symfonickú tvorbu.

Práca na skizách symfónie plynula voľne, tak ako zbieranie zážitkov a impresií. Výraz symfónie pohybuje sa od farbitých náladových obrázkov až po tušenie elementárnych prírodných síl, tak markantne vystupujúcich do popredia práve v súvislosti s oblasťou inšpirácie. (V súvislosti s touto témou spomeňme aspoň Lisztovu *Horskú symfóniu*, Novákove *Tatry* a v našej literatúre Cikkerove *Tatranské potoky*, alebo *suitu Tatry* od Zimmerera). Richard Strauss koncipoval symfóniu v jednočasťovej forme, obsahujúcej v sebe všetky štyri charakterové typy častí tradičnej cyklickej formy. Osobitosťou diela sú programové zápisy v partitúre ako napr. *Noc*, *Východ slnka*, *Výstup*, *Cesta popri potoku*, *Vodopád*, *Kvetnatá lúka* a pod.

Skladba, ktorá bola po prvý raz predvedená v druhom roku prvej svetovej vojny, je skvele virtuózne inštrumentovaná a fantázia s akou je farebne realizovaná plne stojí v službách koloritu prostredia.

BUDÚCI KONCERT

Štvrtok 18. júna v poradí „A“
Piatok 19. júna v poradí „B“

Záverečný koncert festivalu
a koncert. sezóny

BEETHOVEN: IX. SYMFÓNIA

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA

Spevácky sbor SF

Sólisti: Ruth Keplinger, Eva Fleischer

Martin Ritzmann, Gerhard Niese

sólisti Št. opery v Berlíne

DIRIGENT

DEAN DIXON